Suuri valiokunta
Eduskunta
SuV@eduskunta.fi

Lausunto Valtioneuvoston selvityksestä: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028 – 2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi, U-kirjelmät U52/2025 vp, U 53/2025 vp ja U 54/2025 vp

Etelä-Karjalan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Valtioneuvoston selvityksestä Komission tiedonantoon sekä ehdotuksiin vuosia 2028 – 2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi (E-kirje), sekä tähän liittyviin u-kirjeisiin.

Haluamme nostaa lausunnossamme esiin erityisesti seuraavat Etelä-Karjalaa ja itäistä Suomea koskevat seikat.

1. EU-rahoituksen ehdollisuus ja tulosperustaisuus – NRP-suunnitelmat eivät saa vaarantaa aluekehittämisen aluelähtöisyyttä
Etelä-Karjalan liitto katsoo, että komission esittämä NRP-suunnitelman käyttöönotto ei saa vähentää tulevan kumppanuusrahaston aluelähtöisyyttä. NRP-suunnitelmien laadinnassa, toimeenpanossa ja seurannassa paikallis- ja aluetason toimijoilla tulee olla konkreettinen, ei vain konsultoiva rooli. Suomen NRP-suunnitelmaan tulee sisällyttää alueellisia lukuja NUTS3-tasolla.

Valtioneuvoston kannan mukaisesti pidämme hyvänä huomion kiinnittämistä tulosperusteisuuteen ja tulosten mitattavuuteen. Korostamme tulos- ja mittariasetannassakin alueiden roolia – näiden tulee olla subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti aluelähtöisiä ja vastattava aluelähtöisiin kehittämistarpeisiin. U-kirjelmässä U 53/2025 vp on aiheellisesti nostettu esille indikaattoreiden raportoinnin vaatimuksiin liittyvien velvollisuuksien riski lisätä hallinnollista taakkaa niin jäsenvaltio- kuin aluetasolla.

Valtioneuvosto korostaa joustavuutta kumppanuussuunnitelman laadinnassa synergioiden sekä kansallisten ja alueellisten ja paikallisten erityispiirteiden ja haasteiden huomioimiseksi. Joustavuus on tervetullut näkökulma, sillä esimerkiksi kuluvalla EU-ohjelmakaudella liikkumavaraa olisi pitänyt olla geopoliittiseen tilanteeseen ja syvään aluetalouden kriisiin vastaamiseksi Kaakkois-Suomessa. Etelä-Karjalan ja myös Kymenlaakson rooli koheesiopolitiikassa osana Etelä-Suomea on huomattavasti heikompi kuin muun itäisen Suomen, ja aluekehitysrahoitus väheni entisestään Venäjä-ohjelmien päätyttyä.

Etelä-Karjalan liitto kuitenkin korostaa, että joustavuus ei saa tarkoittaa rahoitusohjelmakauden mittaista epävarmuutta kumppanuusrahoituksen resursoinnista. Komission ehdotuksen mukaan 25 % NRP-suunnitelman varoista jätetään ohjelmoimattomaksi joustovaraksi. Etelä-Karjalan liitto pitää muiden

maakuntien liittojen kannan mukaisesti tasoa liian korkeana ja esittää joustovaran suuruudeksi 10 % suunnitelman varoista.

2. Itärajan alueet huomioitava kumppanuusrahoituksessa
Itärajan alueista Etelä-Karjala on ottanut kovimman iskun geopoliittisen tilanteen vaikutuksista. Aluetalouden uudistuminen ja elinvoiman säilyttäminen geostrategisesti erittäin merkittävällä alueella Kaakkois-Suomessa tulee varmistaa. Tähän tarvitaan monipuolista alue- ja maaseudun kehittämisen keinovalikoimaa ja myös erityistä tukea maanviljelyyn ja alkutuotantoon itärajan alueilla. Etelä-Karjalan liitto pitää hyvänä Valtioneuvoston kantaa tuotantosidonnaisen tuen kohdentamisesta EU:n itärajan alueille. Monipuolisen aluekehityksen välineistön näkökulmasta kannatamme myös jatkossa esitetyn kaupunkikehittämisen rahoituksen ja maaseudun ruohonjuuritason kehittämisen sekä LEADER-rahoituksen turvaamista.

Etelä-Karjalan liitto toivoo, ettei Suomen kokonaissaanto pienene komission esittämän NSPA-kriteerin poistumisen vuoksi. Samalla korostamme, että NSPA -tuki on jakanut itäisen Suomen eriarvoisesti kahteen leiriin niin euromääräisesti kuin tuen ehtojen osalta. Etelä-Karjala ei kuulu Itä- ja Pohjois-Suomen suuralueeseen, ja näin ollen Etelä-Karjalan rahoitussaanto EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksesta on ollut vain noin kolmannes verrattuna esimerkiksi naapurimaakunta Etelä-Savoon. Näemme, että jatkossa kumppanuusrahaston toimeenpanon tulee perustua alueiden tilannekuvaan ja tulevaisuudennäkymiin NUTS3-tasolla. Vielä painotamme, että Itä-Suomesta puhuttaessa oikeampi termi on itäinen Suomi, jolloin se kattaa myös Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson – eli alueet, joilla on itäisen Suomen haasteet, mutta toistaiseksi Etelä-Suomen aluekehitysvälineet.

Koheesiorahoitusta käsittelevässä esityksessä COM(2025) 522 artiklassa 4 nostetaan esiin epäedullisessa asemassa olevien alueiden huomioinnin kansallisessa NRP-suunnitelmassa. Artiklassa annetaan jäsenvaltioille tällaisten alueiden kohdalla mandaatti kohdentaa rahoitusta näiden alueiden tarpeisiin tai sisällyttää alueellisia kappaleita NRP-suunnitelmaan. Etelä-Karjala vaatii itäisten ulkoraja-alueiden huomioimista koheesiorahoituksessa käyttäen regulaation mahdollistamia välineitä.

Samalla huomautamme, että komission ehdotus itäisten raja-alueiden erityistarpeiden huomioimisesta etenkin turvallisuudessa, rajavalvonnassa ja taloudellisessa kehityksessä tulee Suomessa huomioida NUTS3- eli maakuntatasolla, eikä komission ehdotuksen mukaisesti NUTS2- eli suuraluetasolla. Suomessä käytössä oleva NUTS2-tasoinen suuraluejako ei vastaa itäisten raja-alueiden tarpeita, sillä Etelä-Suomen NUTS2 alue ulottuu Etelä-Karjalasta Varsinais-Suomeen.

Etelä-Karjalan liitto pitää hyvänä yksinkertaistamisen lisäämistä tulevalla ohjelmakaudella liittyen rahoitusohjelmien määrään. Maaseudun kehittämisrahoituksen ja koheesiorahoituksen hallinnointi yhdessä kumppanuusrahastossa voi avata mahdollisuuksia vaikuttavampien kehittämistoimien toteuttamiseen.

Kauppakatu 40 D
53100 Lappeenranta
Finland

Y-tunnus 0869462-5

etunimi.sukunimi@ekarjala.fi
kirjaamo@ekarjala.fi
www.ekarjala.fi

Etelä-Karjalan liitto näkee tärkeänä, että Suomessa toimeenpantavien Interreg-ohjelmien määrää ja sisältöä tarkasteltaisiin uudelta pohjalta. Venäjä-yhteistyön päättymisen myötä loppui kolme ohjelmaa, mutta Venäjä-yhteistyöhönkin aiemmin allokoitu Interreg-rahoitus on kuitenkin jopa kasvamassa. Interreg-rahoitustaso mahdollistaa kokonaan uuden itäisen Itämeren alueen Interreg-ohjelman esimerkiksi Kaakkois-Suomen ja Itä-Viron kesken. Etelä-Karjalan liitto huomauttaa, että aiemmin Venäjä-yhteistyöohjelmien kautta varoja ohjautui alueiden kehittämiseen etenkin Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa, joten tässäkin asiassa nämä maakunnat ovat olleet suuria menettäjiä.

3. Sisäasioiden rahoitus osana NRP-suunnitelmaa - kokonaisturvallisuus, alueiden resilienssi ja itäisten raja-alueiden rooli

Etelä-Karjalan liitto kiittää Valtioneuvostoa vaikuttamistyöstä rajaturvallisuutta, maahanmuuttoa ja sisäistä turvallisuutta koskevan rahoituksen, ns. sisäasioiden rahastojen, mahdollista kasvua koskien. Suomen saanto on komission esityksen mukaan kasvamassa 1,4 miljardiin euroon ja perusteena on nimenomaan itärajakriteeri. Siksi rahoitusta tulee painotetusti käyttää nimenomaan itärajan alueen turvallisuuteen ja myös itäisten raja-alueiden elinvoimaan Valtioneuvoston esityksen mukaisesti.

Etelä-Karjalan liitto tukee Valtioneuvoston U-kirjelmän (U 54/2025 vp) esitystä siitä, että komission Suomelle esittämä rahoitus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että rahoituksen toimeenpano on joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa. Rajaturvallisuutta koskien rahoitusta tulee voida kohdentaa joustavasti esimerkiksi Kaakkois-Suomesta vielä puuttuvan itärajan esteaidan rakentamiseen ja rajavartioiden koulutusta tukevaan infrastruktuuriin. Investointeja tarvitaan myös raja-alueiden kuntien varautumiseen, raja-alueilla heikentyneiden ja häirinnän kohteina oleviin puhelin- ja tietoliikenneyhteyksiin sekä muuhun itäisten raja-alueiden resilienssikyvyn vahvistamiseen hybridiuhkia vastaan.

Samalla haluamme huomauttaa, että itärajan alueiden elinvoiman vahvistamista ei voi jättää pelkästään sisäasioiden rahoituksen varaan, koska epäselvää on rahoituksen siirrettävyys tai taipuminen eri hallinnonalan elinvoimahankkeisiin. Korostamme itäisen Suomen maakuntien elinvoimaisuuden merkitystä Suomen ja koko unionin turvallisuuden takaajina.

Valtioneuvosto esittää U-kirjelmässään (U 53/2025 vp) kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuuden nostamisen osaksi koheesiopolitiikkaa. Näemme puolustukseen panostamisen sinällään tärkeänä, mutta samalla huomautamme, että puolustussektorin tarpeiden mukaan tuominen osaksi koheesiopolitiikkaa niukentaa entisestään rahoituksen saatavuutta muilla sektoreilla alueiden elinvoiman kehittämisessä, johon varat ovat olleet esimerkiksi Etelä-Karjalassa jo kuluvalla EU-ohjelmakaudella auttamattoman riittämättömät.

Kannatamme Valtioneuvoston U-kirjelmässään (U 53/2025 vp) esille tuomaa varautumisen teemaa osana kumppanuusasetusta ja NRPP-suunnitelmaa. Varautumisessa resursseja tulee kohdentaa etenkin kuntien varautumiseen.

4. CEF-rahoituksen käytön haasteellisuus ja samalla tarpeellisuus maakunnalle
Komission pohjaesityksessä korostuu vahvasti rajat ylittävät yhteydet. Itäisen Suomen näkökulmasta olisi tärkeää huomioida myös “rajalta rajalle” näkökulma liikennejärjestelmän kehittämisessä. Suomen tuleekin hakea CEF-rahoitukseen erillisratkaisua perustuen pitkään EU:n ulkorajaan. Erillisratkaisun myötä CEF-tukea tulee voida kohdentaa "rajalta rajalle" sisäisiin runkoyhteyksiin—raiteille, teille, satamiin ja sisävesille—mukaan lukien Saimaan alue. Huomiota tulee kiinnittää etenkin vientiteollisuuden kilpailukykyyn. Suomen tavaraliikenteen suurimmat volyymit kulkevat Karjalan radalla, ja raideyhteys on kriittinen itäisen Suomen vientiteollisuuden toimintaedellytyksille. TEN-T verkon kehittämistä tulee pystyä tekemään myös tieliikenteen osalta muuallakin kuin sotilaallisen liikkuvuuden kohteissa, osana Suomen sijaintiin perustuvaa erillisratkaisua.

Komission ehdotuksen mukaan maiden sisäiset liikennehankkeet rahoitettaisiin osana kansallista ja alueellista suunnitelmaa. Etelä-Karjalan liitto huomauttaa, että NRP-suunnitelman varaan ei voida liikenneinfrastruktuurin kehittämisessä laskea, sillä kumppanuusrahaston rahoitusvolyymi uhkaa jäädä jo lähtökohtaisesti kokonaisuuteen nähden liian pieneksi.

Vastoin Valtioneuvoston kantaa, Etelä-Karjalan liitto näkee tarpeellisena, että esimerkiksi osana Suomen erillisratkaisua CEF-rahoituksen mahdollisuudet hyödynnetään itäisen Suomen sähköverkkojen kehittämiseen. Etelä-Karjalasta Kainuuseen ulottuva 400 kV ns. Vaaralinjaa tarvitaan uusien energiaintensiivisten teollisten investointien saamiseksi itärajan alueille. Samoin uusiutuvan energian lisärakentamisen ja puolustustarpeiden yhteensovittamisesta aiheutuviin lisäkustannuksiin tulee voida hyödyntää CEF-rahoitusta tai muuta EU-rahoitusta.

Suomen kanta tukee digitaalisten liikennejärjestelmien kehittämistä CEF-rahoituksella. Pyydämme huomioimaan erityisesti digitaalisen saavutettavuuden, johon Suomen sijainti Venäjän naapurissa aiheuttaa merkittäviä haasteita esim. 5G verkon osalta. Puuttuviin puhelin- ja tietoliikenneyhteyksiin kaakkoisrajan alueilla tulee löytää ratkaisuja.

5. Kilpailukykyrahasto ja Horisontti Eurooppa -rahoitus
Etelä-Karjala painottaa Horisontti -tutkimusrahoituksen tärkeyttä alueemme korkeakoulutoimijoille ja yrityksille sekä pitää kannatettavana esitystä rahoituksen kasvattamisesta osana laajempaa kilpailukykyä tukevaa rahoituskokonaisuutta. Kilpailukykyrahoituksessa on paljon hyödyntämätöntä potentiaalia Etelä-Karjalan kaltaisten korkeakoulu- ja teknologiamaakuntien kannalta, mutta kyvykkyyttä rahoituksen hakemiseen on parannettava.

Kyvykkyyden parantamiseen ja EU:n suorarahoitusohjelmien laajojen hakuprosessien resurssointiin on maakunnissa aiemmin hyödynnetty kansallista kehittämisrahoitusta, joka on tällä hallituskaudella leikattu pois valtion budjetista. Työlle on nyt entistäkin suurempi tarve, ja sille tulee löytää tarvittavat resurssit kansallisesti tai varmistaa, että osana NRP:n toimeenpanoa rahoitusta kohdennetaan pitkäjänteiseen, EU:n suorarahoitusohjelmien hyödyntämiseen tähtäävään verkostoyhteistyöhön.

Konsultaatio ja tuki EU:n suorarahoitusohjelmista ylialueellisille osaamis- ja yritysverkostoille sopisi luontevasti maakuntien liittojen tulevaan rooliin edellyttäen, että toiminnan rahoitus tulisi esimerkiksi kumppanuusrahastosta.

On myös hyvä tunnistaa, että kilpailukykyrahoituksen ja Horisontti -rahoituksen kasvattaminen ei pystyne korvaamaan aluelähtöisen, ruohonjuuritason kehittämisen rahoitustarpeita esimerkiksi pienemmissä kunnissa, pk-yrityksissä tai kolmannella sektorilla.

ETELÄ-KARJALAN LIITTO

Satu Sikanen
Maakuntajohtaja